

Rodičovství, rodičovská zodpovědnost a práva dítěte

JUDr. Ing. Radovan Dávid

1. Úkoly:

1. Uveďte, kdy vzniká rodinněprávní vztah matka - dítě. Je eticky, právně, event. společensky a nábožensky únosné tzv. surrogační mateřství?
2. Zamyslete se nad problematikou utajených a anonymních porodů.
3. Uveďte, kdy vzniká rodinněprávní vztah otec - dítě. Je eticky, právně, event. společensky a nábožensky přijatelné dárcovství spermatu?
4. Zabývejte se rozporem mezi principem anonymity dárců vajíčka i spermatu a právem dítěte znát svůj původ.
5. Posuďte, zda je opodstatněné provádění umělého oplodnění osamělým ženám, event. ženám žijícím v tzv. nesezdaném soužití nebo registrovaném partnerství.
6. Posuďte, zda je otcovství založeno na biologickém nebo právním vztahu. Zabývejte se povahou domněnek otcovství a jejich popíráním.
7. Uveďte, zda mají nezletilí způsobilost k tak závažnému právnímu úkonu, jakým je určení otcovství podle II. domněnky.
8. Posuďte, kdy je dán zájem dítěte na popření otcovství nejvyšším státním zástupcem.
9. Uveďte, zda má rozsudek o popření otcovství konstitutivní nebo deklaratorní účinky, zda působí *ex tunc* (tedy od narození) nebo *ex nunc* (tedy od právní moci).

2. Příklady k řešení:

1) Paní Jana Nováková předložila v porodnici před porodem občanský průkaz své sestry, která se dlouhodobě léčila pro neplodnost. Na základě tohoto činu byl dítěti vystaven rodný list, kde byla jako matka uvedena žena, jejíž občanský průkaz byl předložen, a jako otec její manžel, neboť se dítě narodilo za trvání manželství. Po

návratu z porodnice předala paní Jana Nováková dítě své sestře a jejímu manželovi. Po velmi krátké době se však paní Jana Nováková rozhodla požadovat “své” dítě zpět, avšak manželé jí odmítli vyhovět. Proto podala u soudu žalobu.

a) Posuďte, zda je tato situace řešitelná. Uveďte, jaký význam má právní a biologické a sociální rodičovství.

b) Je nutné také popřít otcovství? Zabývej se dvěma variantami:

aa) biologickým otcem dítěte je manžel sestry a biologický poměr tedy odpovídá právnímu vztahu uvedenému v matrice,

bb) biologickým otcem je někdo jiný.

c) Kdo by byl aktivně legitimován k podání žaloby na popření otcovství?

2) Slečna Nina Pokorná se rozhodla porodit s utajením své totožnosti. Bezprostředně po porodu opustila zdravotnické zařízení s úmyslem „dát“ dítě k adopci.

a) Posuďte, zda vznikl porodem statusový vztah matka – dítě. Uveďte, kdo je zákonným zástupcem nezletilého dítěte. Jaké má dítě jméno a příjmení? Co je zapsáno v rodném listě? Může matka „požadovat“ dítě do své péče?

b) Jaká práva má pokrevní otec?

c) Kdy může být dítě svěřeno do péče jiné osoby? Je možné ihned provést tzv. přímé osvojení nezletilého dítěte?

3) Manželství mezi Alenou Novotnou a Vladimírem Novotným bylo zrušeno rozvodem, který nabyl právní moci dne 17. 2. 2008. Dne 24. 5. 2008 porodila matka nezletilého Kamila a jako otce dítěte uvedla Jana Maršálka, který se společně s matkou později dostavil na matriku a zde oba shodně prohlásili, že Jan Maršálek je otcem nezletilého Kamila.

Uveďte, kdo bude v daném případě zapsán do matriky jako otec nezletilého, jaké bude jméno a příjmení dítěte, kdo je jeho zákonným zástupcem a jak je třeba v tomto případě dále postupovat, aby se biologický vztah dostal do souladu s právním stavem.

4) Dne 20. 12. 2007 se dostavila nastávající matka na matriční úřad a společně s Oldřichem Malým. Zde souhlasně prohlásili, že Oldřich Malý je otcem

dítěte, které se má narodit. Dne 15. 1. 2008 uzavřela nastávající matka manželství s Josefem Filipem. Dítě se narodilo dne 6. 4. 2008.

Uveďte, kdo bude zapsán do matriky jako otec dítěte.

5) Manželství mezi Zuzanou Matějčíkovou a Jaroslavem Matějčkem bylo prohlášeno za neplatné rozsudkem, který nabyl právní moci dne 2. 2. 2008. Dne 25. 5. 2008 porodila paní Zuzana Matějčíková dítě. Za otce uvedla svého přítele Karla Nováka.

Uveďte, kdo bude zapsán do matriky jako otec nezletilého dítěte a jaké jméno a příjmení bude mít nezletilé dítě.

6) Pan David Vávra byl rozsudkem městského soudu v Brně prohlášen za mrtvého. Jako den smrti byl v rozsudku uveden 5. červen 2005. Rozsudek nabyl právní moci dne 25. srpna 2007.

Dne 17. ledna 2008 se paní Darině Vávrové narodilo dítě.

Uveďte, ke kterému datu zaniklo manželství a zda bude pan David Vávra zapsán v matrice jako otec nezletilého dítěte.

7) Paní Eva Nová se žalobou ze dne 22. 4. 2008 domáhala určení otcovství vůči Janu Kratochvílovi. V žalobě uvedla, že její manželství bylo dlouhodobě hluboce rozvráceno, takže intimní život s manželem ukončila v srpnu 2006. Od té doby je jejich manželství čistě formální svazek, neboť s manželem nežije ve společné domácnosti.

V žalobě dále uvedla, že v říjnu 2007 navázala intimní známost s jiným mužem a dne 2. 2. 2008 se z této dlouhodobé známosti narodil syn Marek. Protože v době rozhodné pro početí dítěte se intimně stýkala pouze se žalovaným, je vyloučeno, aby jiný muž mohl být otcem dítěte.

Uveďte, jak by soud měl ve věci dále postupovat.

8) Manželům Markétě Bílé a Kamilovi Bílém se dne 30. 5. 2007 narodila nezletilá Klára. Jelikož pan Kamil pobýval již delší dobu v zahraničí, o narození Kláry se dozvěděl až v říjnu roku 2008 z dopisu svého kamaráda. Paní Markéta svého manžela o narození dítěte sama neinformovala ani po něm nežádala žádné výživné na Kláru.

- a) Uvedte, kdo je zapsán v matrice na místě rodičů Kláry.
- b) Co byste poradili panu Kamilovi, jehož otcovství ke Kláře je „vyloučeno“.
- c) Jak by postupoval soud při určování práv a povinností ke Kláře?

Posuďte případ rovněž vzhledem k § 50 odst. 1 ZR.

9) Nezletilá neprovdaná matka Aneta Lužná porodila dne 21. 4. 2004 dceru Kateřinu. Otcovství k tomuto dítěti nebylo ani za trvání těhotenství, ani později určeno souhlasným prohlášením rodičů.

- a) Uvedte, kdo bude zapsán v matrice na místě rodičů Kateřiny.
- b) Dále posuďte, kdo bude o nezletilou Kateřinu osobně pečovat. Kdo ji bude zastupovat ?
- c) Jaká práva k nezletilé Kateřině má pokrevní otec?

10) Na matriční úřad se dostavila nezletilá Anna Langerová a nezletilý Michal Minařík, kteří zde hodlali souhlasně prohlásit, že Michal Minařík je otcem dítěte, které se má Anetě narodit.

- a) Posuďte, zda mají Aneta a Michal, kteří jsou stále nezletilí, způsobilost k tomuto prohlášení.
- b) Kdo bude zapsán v matrice na místě rodičů novorozeného dítěte?
- c) Jaké ponese novorozenec jméno a příjmení? Kdo o tom rozhodne?
- d) Kdo jej bude zastupovat?

11) Nezletilá šestnáctiletá Mirka Zapletalová porodila dne 24. 3. 2004 dceru Alžbětu. Otcovství k novorozenému dítěti bylo určeno souhlasným prohlášením matky a jejího přítele, zletilého Jana Kápka.

Uvažte, kdo má právo nezletilou Alžbětu vychovávat a spravovat její záležitosti v případě, že Mirka Zapletalová je stále nezletilá a se zletilým otcem dítěte nežije ve společné domácnosti.

12) Nezletilá Gabriela Holčíková se narodila dne 10. 8. 2007. Její matka, Monika Holčíková, nebyla v době narození dítěte provdána. Za otce dítěte označila pana Martina Vyhnálka, který dne 13. 5. 2007 zemřel na následky úrazu, který utrpěl při dopravní nehodě.

Biologičtí rodiče novorozeného dítěte spolu žili v době od září 2000 ve společné domácnosti a měli v úmyslu po narození dítěte uzavřít manželství.

Posuďte, jakým způsobem lze určit otcovství k nezletilé Gabriele.

13) Nezletilá Jana Medková, se narodila dne 27. 8. 2000 mimo manželství. Otcovství nebylo určeno, protože biologický otec Adam Šebek o tomto narození nevěděl a matka Martina Medková o určení otcovství neusilovala. Dne 4. 1. 2008 se biologičtí rodiče nezletilé Jany náhodou potkali. Matka otce informovala o narození společného dítěte.

a) Kdo je zapsán v rodném listě nezletilé Jany? Kdo je zákonným zástupcem?

b) Posuďte, zda by mohli biologičtí rodiče souhlasně prohlásit, že Adam Šebek je otcem nezletilé Jany.

c) Jaký vliv by mělo určení otcovství na jméno a příjmení nezletilé Jany? Stal by se Adam Šebek jejím zákonným zástupcem?

14) Nezletilý Martin Mach, nar. dne 4. 1. 2007, zastoupený orgánem sociálně-právní ochrany dětí jako opatrovníkem, se domáhal určení, že žalovaný Michal Dobeš je jeho otcem. Matka nezletilého slyšena jako svědkyně uvedla, že se s žalovaným intimně stýkala od prosince 2003 do května 2006, kdy se rozešli. Od té doby neudržovala intimní styky s jiným mužem.

Žalovaný potvrdil, že se s matkou dítěte stýkal od prosince 2003 do května 2006. Poslední intimní styk spolu měli dne 5. 5. 2006. Poté zjistil, že matka dítěte se na školení intimně stýkala s jiným mužem, a to byl důvod jejich rozchodu. Toto školení se konalo 13. - 15. 4. 2006. Z tohoto důvodu tedy žalovaný namítal, že mu nesvědčí domněnka otcovství podle § 54 odst. 2 zákona o rodině, neboť je zde závažná okolnost jeho otcovství vylučující.

Posuďte, zda žalovanému svědčí domněnka otcovství podle 54 odst. 2 zák. o rodině a jak bude soud dále postupovat.

15) Manželství mezi Lucií Hladkou a Vilémem Hladkým bylo uzavřeno dne 16. 3. 1998. Dne 1. 8. 2007 se v tomto manželství narodil dcera Barbora.

Dne 5. 11. 2007 podala matka žalobu na rozvod manželství, v níž uvedla, že její manžel, Vilém Hladký, není otcem Barbory, a proto není třeba upravovat poměry

k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu. Tuto skutečnost potvrdil i Vilém Hladký jako odpůrce, který se současně k návrhu na rozvod manželství připojil.

Uveďte, jak bude soud v daném případě postupovat a jak by měl rozhodnout.

16) Pan Jiří Laštůvka podal dne 4. 3. 2008 žalobu na popření otcovství k nezletilému Martinovi Laštůvkovi, nar. dne 8. 9. 2007. Otcovství k dítěti bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů dne 9. 6. 2007 před matričním orgánem. V žalobě na popření otcovství navrhovatel uvedl, že není otcem dítěte, protože v době rozhodné pro početí dítěte matku ani neznal, seznámil se s ní teprve, když již byla ve třetím měsíci těhotenství. Otcovství „uznal“ proto, že měl matku velmi rád, chtěl s ní uzavřít manželství a zajistit tak dítěti úplné rodinné prostředí. Protože však mezi nimi došlo ještě před uzavřením manželství k závažným neshodám, manželství neuzavřeli. Protože není biologickým otcem dítěte, podává žalobu na popření otcovství.

Posudte, zda je v tomto případě vůbec možné popřít otcovství a jakým způsobem by mělo být v této věci postupováno.

Úkoly - Rodičovská zodpovědnost a práva dítěte:

1. Uveďte, jaký význam má biologické a právní rodičovství.
2. Vymezte, co je obsahem rodinněprávního poměru rodič - dítě.
3. Hraje nějakou roli skutečnost, že
  - a) rodič je sám nezletilý,
  - b) rodič byl omezen nebo zbaven ve způsobilosti k právním úkonům?
4. Jaký význam má skutečnost, že dítě dovrší 12, 15, 16, 18 let, event. uzavře manželství?
5. Definujte institut rodičovské zodpovědnosti, vymezte jeho subjekty a obsah.
6. Vysvětlete pojem výchova v širším a užším slova smyslu.
7. Definujte pojmy výlučná, společná a střídavá výchova.
8. Uveďte, jakou roli hraje skutečnost, že rodiče dítěte nejsou manželé.
9. Posudte postavení rozvedených otců, event. nemanželských otců v právní řádu České republiky.
10. Zamyslete se nad požadavky osob téhož pohlaví v naší společnosti a uveďte, zda je vhodné, aby společně vychovávaly nezletilé dítě.

11. Vymezte postavení tzv. nevlastního rodiče při výchově dítěte.
12. Co je to zastupování dítěte, kdy se uplatní a co je to tzv. kolize zájmů?
13. Co obnáší správa majetku dítěte?
14. Kdy je třeba dítěti ustanovit majetkového opatrovníka?
15. Kdy má rodič vyúčtovací povinnost? Danou otázku posuďte i s ohledem na institut promlčení.
16. Mají prarodiče právo vídat své vnuky?
17. Posuďte, zda je možné považovat nepředání dítěte rodiči, u kterého má podle rozsudku soudu být, za únos.
18. Zabývejte se vymezením pojmů týrané, zneužívané a zanedbávané dítě.

Příklady k řešení – rodičovská zodpovědnost

1) Rozsudkem soudu, který nabyl právní moci dne 7. 12. 2005, bylo rozvedeno manželství mezi Janou Kutálkovou a Markem Kutálkem. Nezletilý Vilém, nar. dne 5. 1. 2000, byl svěřen do výchovy matky a otci bylo stanoveno výživné ve výši 1.800,- Kč.

Návrhem ze dne 6. 12. 2007 se otec domáhal svěřením nezletilého do své výchovy s odůvodněním, že matka není schopna náležitě zabezpečit všechny potřeby nezletilého. Otec dále uvedl, že matka nepečuje dostatečně o jeho zdravotní stav, neboť nezletilý je často nemocen, trpí chronickou bronchitidou a matka ho dává do školky nedostatečně doléčeného. On sám uzavřel nové manželství, v němž se dne 8. 5. 2007 narodil syn, s nímž je jeho současná manželka nyní na mateřské dovolené a mohla by tedy bez problémů zajistit i péči o jeho syna z prvního manželství na rozdíl od matky, která dává zaměstnání přednost před péčí o dítě. Navíc jeho finanční situace je nyní s ohledem na úspěšné podnikání tak dobrá, že žije s manželkou v rodinné domě a nepočítá, že by manželka někdy nastoupila do zaměstnání, neboť je schopen ji velmi dobře zabezpečit.

Matka trvala na zamítnutí návrhu s tím, že o syna řádně pečuje, a že v péči jí pomáhají její rodiče, s nimiž žije ve společné domácnosti. Dítě je sice častěji nemocné, v tu dobu však o ně pečují její rodiče, takže do školky ho dává, až je zcela doléčeno. Předložila lékařské potvrzení, že dítě je vcelku zdravé, s běžnými chorobami vyskytujícími se v jeho věku. Nikdy návrhovateli nebránila ve styku

s nezletilým, ale domnívá se, že s ohledem k útlému věku dítěte je pro něj vhodnější výchovné prostředí u matky, kde je zvyklý.

Uveďte, za jakých podmínek je možné změnit rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do výchovy a posuďte úspěšnost návrhu.

2) Návrhem se matka Jarmila Krátká domáhala změny příjmení nezletilého Davida Nováka na příjmení „Krátký“. Uvedla, že po rozvodu manželství s otcem nezletilého, Jiřím Novákem, uzavřela nové manželství s Markem Krátkým. Z pozdějšího manželství se narodilo další dítě, které nese příjmení matky a jejího současného manžela. Matka si přeje, aby obě děti nesly shodné příjmení, zejména proto, že nezletilý David Novák nastoupil 1. 9. 2008 do základní školy a má obavu, aby mu rozdílné příjmení nepůsobilo mezi spolužáky těžkosti.

Otec nezletilého namítal, že nesouhlasí se změnou příjmení, neboť k nezletilému má dobrý vztah a pravidelně se s ním stýkal do doby, než matka uzavřela nové manželství. Od té doby mu matka ve styku brání. Výživné platí řádně a kromě toho poskytoval nezletilému i různé dárky k narozeninám, na vánoce apod.

a) Uveďte, jak bude soud v dané věci postupovat a podle jakých ustanovení zákona o rodině bude rozhodovat. Posuďte úspěšnost návrhu.

b) Ovlivní změna příjmení právní vztah otec – dítě?

3) Návrhem adresovaným soudu se otec Libor Bureš domáhal, aby byl jeho nezletilý syn Martin Bureš svěřen do jeho výchovy a matce stanoveno přiměřené výživné. V návrhu uvedl, že v rámci rozvodu manželství rodičů byl nezletilý syn svěřen do výchovy matky a jemu stanoveno výživné ve výši 1 400,- Kč. Dále uvedl, že od srpna 2006 matka žije ve společné domácnosti s druhem, a že se z tohoto svazku narodilo další dítě. Druh matky požívá ve značné míře alkoholické nápoje a poté se k nezletilému chová agresivně.

V lednu 2008 utekl nezletilý Martin Bureš z domu, nastěhoval se ke svému otci a odmítá se k matce vrátit.

Matka v řízení popřela, že by se její druh choval k nezletilému hrubě. Popřela i skutečnost, že její druh požívá alkoholické nápoje v nadměrném množství. Připustila, že v lednu nezletilý utekl z domu po hádce s jejím druhem, který mu vyčetl, že matce nedostatečně pomáhá v domácnosti. U hádky nebyla přítomna a neví tedy nic o tom, že by její druh nezletilého fyzicky napadl. Uvedla, že podle jejího názoru

nezletilý syn utekl k otci proto, že otec má značně vysoké příjmy, dává nezletilému, když je u něj na návštěvě cenné dárky, a je na nezletilého méně přísný než ona.

Posuďte úspěšnost návrhu, příp. uveďte, v jakém směru by si soud měl doplnit dokazování.

4) Návrhem se otec domáhal, aby jeho nezletilá dcera Daniela Maryšková byla svěřena do jeho výchovy. Uvedl, že manželství rodičů bylo rozvedeno v roce 2005. Od té doby s dcerou udržoval pravidelný kontakt. Dcera žila ve společné domácnosti se svou matkou a babičkou, která je však velmi dominantní, o svou dceru (jeho bývalou manželku) a vnučku stále starostlivě pečuje a kontroluje veškeré jejich počínání. K výchově ze strany matky nemá závažné připomínky. Uvedl, že dcera se k němu odstěhovala na základě svého rozhodnutí poté, kdy jí matka zakázala vzít si s sebou na chatu štěně, které jí otec pořídil.

Matka při jednání trvala na zamítnutí návrhu a uvedla, že není pravda, že by se babička o nezletilou nějak přehnaně starala. uvedla, že otec si podle jejího názoru nezletilou kupoval cennými dárky a zakoupením psa. Dodala, že nezletilá trpí atopickým exémem a proto trvalý kontakt se psem je pro ni zdravotně zcela nevhodný. Její odstěhování k otci chápe jako projev puberty, protože otec nezletilé, na rozdíl od ní, všechno dovolí.

Posuďte úspěšnost návrhu, příp. uveďte, v jakém směru by si soud měl doplnit dokazování.

5) V rámci úpravy poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu měl soud upravit výkon rodičovské zodpovědnosti k nezletilému Robertovi Jakšovi a nezletilému Hynkovi Jakšovi. Obě děti se narodily za trvání manželství. Ohledně nezl. Hynka podal otec žalobu na popření otcovství. Řízení nebylo doposud pravomocně skončeno. Nezl. Hynek je od narození v kojeneckém ústavu.

Otec se domáhal svěřením nezl. Roberta do své výchovy s tím, že matka není schopna zabezpečovat péči o dítě. Uvedl, že matka nepřipravuje teplou stravu odpovídající jeho věku, nechává dítě špinavé, ve večerních hodinách často odchází z bytu a zamyká dítě samotné doma. Dodal, že proto změnil zaměstnání a věnuje se po práci péči o dítě. Tvrzení otce potvrdili i svědkové, bydlící v domě.

Matka popřela, že by se o dítě špatně starala. Uvedla, že svědkové jsou otcem ovlivněni. Tvrдила, že nezl. Hynek je umístěn v kojeneckém ústavu proto, že

se bojí, aby mu manžel, který skutečně není jeho otcem, neublížil, a protože byt je malý na to, aby v něm mohla mít obě děti. Po rozvodu manželství, až se otec odstěhuje, bude mít v bytě dostatek prostoru i pro druhé dítě, které si vezme k sobě.

Ve zprávě dětské lékařky bylo uvedeno, že matka nenavštěvovala pravidelně poradnu a dostavovala se až po několikeré výzvě. V poslední době dochází k lékaře s dítětem otec, který, jak se zdá, o dítě řádně pečuje. Ve zprávě z kojeneckého ústavu, kde byl nezl. Hynek umístěn, se konstatovalo, že ani otec ani matka se o dítě nezajímají a nenavštěvují je. Dítě je zdravé, jeho vývoj odpovídá věku a délce pobytu v ústavu. Zpráva orgánu sociálně-právní ochrany v podstatě potvrdila údaje zjištěné v průběhu řízení.

Uveďte, zda se v tomto řízení bude rozhodovat o úpravě poměrů rodičů k oběma dětem a jak by soud měl v řízení rozhodnout, příp. v jakém směru by měl doplnit dokazování.

6) Manželství mezi Annou Richterovou Karlem Richterem bylo uzavřeno dne 10. 12. 1995. Z manželství se narodily dvě nezletilé děti, Jan a Kateřina.

V posledních měsících docházelo mezi manžely k vážným neshodám. Karel Richter navázal známost s jinou ženou a odstěhoval se ze společné domácnosti. Od září 2007 ničím nepřispěl na úhradu potřeb rodiny ani na výživné pro děti.

Poradte matce, jak by měla v daném případě postupovat, chce-li

- a) peníze na nájem a domácnost,
- b) výživné pro sebe,
- c) výživné na děti.

7) Nezletilý Jakub Janík nabyl jako dědic po babičce částku 145 800,- Kč. Rodiče dítěte použili část těchto peněz na opravu domu, jehož byli vlastníky, a který s nimi nezletilý obýval. Zbylou částku peněz rodiče použili na úhradu zahraniční dovolené u moře, kam odjeli s nezletilým dítětem na doporučení lékaře, že nezletilému pobyt u moře prospěje.

Posuďte, zda rodiče byli oprávněni takto disponovat s vkladní knížkou a zda by v daném případě byly dány důvody pro zásah státního orgánu, v tom případě uveďte kterého a v jakém směru.

8) Rodiče nezletilé Kamily Skoupé uzavřeli, každý sám za sebe i za nezletilou, smlouvu o stavebním spoření u Českomoravské stavební spořitelny.

Po uplynutí příslušné lhůty spoření požádali o poskytnutí překlenovacího úvěru, neboť se jim naskytla příležitost k zakoupení nemovitosti, kterou hodlali opravit pro své bydlení.

Uveďte, kdo je vlastníkem úspor ze stavebního spoření znějícího na jméno dítěte, a jak by bylo třeba v této záležitosti postupovat.

9) Paní Marie Široká, matka nezletilé Moniky, se domáhala návrhem, aby byl pozastaven výkon rodičovské zodpovědnosti jejího manžela Petra, otce nezletilé Moniky, a to podle ustanovení § 44 odst. 1 ZOR. Svůj návrh zdůvodňovala tím, že otec nezletilého byl pravomocným rozhodnutím okresního soudu omezen ve způsobilosti k právním úkonům pro duševní poruchu a byl umístěn v psychiatrické léčebně. Domnívá se, že je proto v zájmu nezletilé Moniky, aby byla rodičovská zodpovědnost pana Petra Širokého pozastavena.

Posuďte, zda jsou v daném případě dány podmínky pro pozastavení výkonu rodičovské zodpovědnosti otce a posuďte úspěšnost návrhu.

10) Matka dvou nezletilých dětí se domáhala návrhem, aby soud omezil rodičovskou zodpovědnost jejich otce. V návrhu uvedla, že otec požívá v nadměrném množství alkoholické nápoje, není schopen se starat ani o své záležitosti a všechny finanční prostředky ihned lehkomyšlně utratí.

a) Posuďte, dle kterého ustanovení zákona o rodině by bylo možné rodičovskou zodpovědnost otce omezit. Jak by zněl výrok?

b) Kdo by byl nositelem rodičovské zodpovědnosti vůči nezletilým dětem, kdyby byla matka se svým návrhem úspěšná?

11) Nezletilý Libor Nedbálek, byl po rozvodu manželství rodičů svěřen do výchovy matky a otci bylo stanoveno výživné. Otec nezletilého krátce po rozvodu uzavřel nové manželství, v němž se narodily dvě jiné děti. O výchovu Libora se nezajímal, nestýkal se s ním, platil pouze soudem určené výživné.

Matka nezletilého uzavřela taktéž nové manželství. Nedávno však zemřela. Její druhý manžel podal u soudu návrh, aby byl ustanoven poručníkem nezletilého podle 78 zák. o rodině.

a) Posudte, zda jsou dány důvody pro ustanovení poručníka podle 78 zák. o rodině.

b) Kdo je za dané situace oprávněn o nezletilého osobně pečovat?

c) Kdo je zákonným zástupcem nezletilého Libora?

d) Jak by soud ještě mohl postupovat, kdyby chtěl zachovat kontinuitu výchovného prostředí?

12) Manželství mezi Adélou Dybovou a Kamilem Dybou bylo rozvedeno. Nezletilá Anežka byla svěřena do výchovy matky a otci bylo stanoveno výživné. Dále soud rozhodl, že otec je oprávněn stýkat se s nezletilou Anežkou každou sudou sobotu a neděli v kalendářním roce a týden o hlavních prázdninách.

Matka Anežky dceru na styk s otcem vždy řádně připravuje. Chce, aby dítě mělo možnost kontaktu se svým otcem, protože sama vyrůstala v neúplné rodině. Otec však dítě vrací ušpiněné, unavené a nevyspalé. Dítě si stěžuje, že jej otec nutí v jeho domě uklízet a pracovat na zahradě.

Poradte matce, jak by měla v daném případě postupovat

13) Návrhem podaným u soudu se otec domáhal úpravy styku se svými stále nezletilými dětmi, Annou a Karlem. V návrhu uvedl, že mu matka brání ve styku s dětmi a nepouští je s ním ven. Tvrdil, že matka děti otci odcizuje, neboť se snaží, aby děti za otce považovaly jejího přítele a popouzí je proti otci. Navrhoval styk v rozsahu: víkend jednou za dva týdny, jeden den o velikonocích, tři dny o vánocích a tři týdny v letních prázdninách.

Orgán sociálně-právní ochrany jako kolizní opatrovník ve zprávě uvedl, že obě děti žijí s matkou v jednopokojovém bytě, do kterého se s nimi po rozvodu odstěhovala. Obě děti se výborně učí, nejsou s nimi výchovné problémy, obě děti jsou členy Junáka.

Matka u jednání tvrdila, že není proti styku otce s dětmi, ale nesouhlasí s navrhovaným rozsahem. Dodala, že děti nechtějí s otcem z bytu odejít, protože se ho bojí. Navíc otec vždy udělá velkou scénu. Uvedla, že otec neoznamuje termíny, kdy by se chtěl s dětmi setkat, s dostatečným předstihem.

Ze znaleckého posudku vyplynulo, že vztahy dětí k matce jsou velmi dobré, děti se s matkou zcela identifikují, tudíž přejímají i beze slov její postoje. Vztah dětí k otci je ambivalentní, jak kladný tak i záporný, přičemž postoj syna obsahuje více

kladných komponent než postoj dcery. Rozsah navrhzeného styku považuje znalec za nereálný s ohledem na mimoškolní aktivity dětí.

Zamyslete se nad tím, v jakém rozsahu by styk otce s dětmi byl dětem ku prospěchu, případně zda by děti měly omezit své mimoškolní aktivity ve prospěch styku s otcem.

14) Nezletilou Lindu Machovou svěřují rodiče do péče matky ze strany otce, a to na delší časové úseky. Babička nezletilé Lindy však není schopna řádně zabezpečit osobní péči o dítě, zejména z toho důvodu, že je po operaci kyčelního kloubu a chůze jí způsobuje značnou námahu. Domácnost babičky je v nepořádku, babička vaří nepravidelně a o osobní hygienu dítěte také příliš nedbá.

Posuďte, zda by mohl nějaký orgán rodičům zakázat, aby Lindu svěřovali do péče babičky. Podle kterého ustanovení ZOR by tento orgán postupoval?

15) Manželství mezi Sylvou a Michalem Novotnými bylo rozvedeno. Jejich společné dítě, nezletilá Alice byla svěřena do výchovy matky a otci bylo stanoveno výživné ve výši 2.200,- Kč měsíčně.

Dne 12. 2. 2008 podal otec soudu návrh, aby byla nezletilá Alice svěřena do jeho výchovy. Svým návrhem se opíral o ustanovení § 28 ZOR. Návrh byl odůvodněn skutečností, že otec podniká, velmi se mu v podnikání daří a je schopen Alici zajistit „blahobytnější život“ a později financovat studium v zahraničí.

Matka nezletilé je v současné době nezaměstnaná a pobírá pouze příspěvek od úřadu práce. Její finanční prostředky jsou tedy velmi omezené. Nicméně, o Alici řádně pečuje.

Posuďte daný problém vzhledem k ustanovení § 28 ZOR a principu blaha dítěte.

Příklady k řešení – výživné rodičů k dětem

1) Nezletilý Adam Karásek se narodil za trvání manželství. Manžel matky úspěšně popřel otcovství k nezletilému.

Uveďte, jaký to má dopad na statusové a majetkové poměry dítěte a na jeho jméno a příjmení?

Následně byla opatrovníkem nezletilého Adama podána žaloba na určení otcovství a úpravu práv a povinností k nezletilému vůči Jiřímu Novákovi. Řízení se v důsledku pátrání po místě pobytu žalovaného a provádění dokazování se značně

protáhlo. Nicméně, byl vynesena rozsudek, že Jiří Novák je otcem nezletilého Adama Karáska. Současně bylo rozhodnuto, že nezletilý se svěří do výchovy matky a otcovi bylo stanoveno výživné v částce 1.500,- Kč.

Uveďte, jaký do bude mít právní význam pro Adama. Od kterého data by bylo možné stanovit nově určenému otcovi výživné?

2) Pan Jaromír Komárek se domáhal zrušení vyživovací povinnosti vůči svému zletilému synovi Janovi. V odůvodnění návrhu uvedl, že Jan již mohl dávno dokončit učební poměr a nastoupit do zaměstnání a že by další trvání vyživovací povinnosti bylo v rozporu se zásadami morálky.

Žalovaný navrhl zamítnutí návrhu s tím, že v současné době nemá vlastní příjem a vyučen bude až během příštího roku.

V řízení bylo zjištěno, že žalovaný, ještě jako nezletilý, v podnapilém stavu, do něhož se sám přivedl, uzavřel s kamarády sázku, že přejde most po zábradlí. Z mostu spadl, utrpěl těžký úraz, na jehož následky se dosud léčí. Nemá žádný vlastní příjem a v současné době jej živí matka. Dále bylo zjištěno, že manželství rodičů Jana bylo rozvedeno v době, kdy mu byly pouze čtyři roky. Od té doby se otec dítětem nestýkal, platil pouze soudem stanovené výživné.

Posuďte, zda jsou v daném případě splněny podmínky pro zrušení vyživovací povinnosti.

3) Žalobkyně, slečna Markéta Minářová, se domáhala, aby byla žalovanému, panu Karlu Vodovi, uložena povinnost zaplatit jí částku 84.800,- Kč jako náklady spojené s těhotenstvím a porodem a s pořízením výbavičky pro dítě a příspěvku na jeho výživné. Dítě se narodilo před šesti měsíci. Dále žádala výživné pro sebe po dobu dvou let v částce 5.500,- Kč.

V návrhu uvedla, že žalovaný je pravděpodobným otcem jejího dítěte, ona sama není a nikdy nebyla provdána. S žalovaným se intimně stýkala v době rozhodné pro početí dítěte.

Žalovaný ve svém vyjádření k žalobě připustil, že se s Markétou Minářovou dvakrát intimně stýkal. Uvedl, že si přesně termín nepamatuje, soudí však, že to bylo někdy kolem 10. září. Jakékoliv další styky s žalobkyní v jiné době popřel a také popíral, že by byl otcem dítěte.

Posuďte úspěšnost žaloby.

